

Beleidsplan Voor en Vroegschoolse Educatie

Peutermeespeelgroep en KOV sprankel!

December 2019

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Visie op Vooschoolse Educatie.....	4
3. VVE-programma	7
4. Activiteiten.....	8
5. Volgen van de ontwikkeling.....	9
6. VVE programma in het kort.....	12
7. Ouders	14
8. Ontwikkeling, begeleiding en zorg.....	15
9. Het borgen van de kwaliteit.....	16
10. Doorgaande lijn naar basisschool en BSO.....	17

1. Inleiding

Elk kind ontwikkelt zich. Daarbij is het belangrijk dat het zich fijn en thuis voelt. Wij willen dat kinderen en iedere ouder zich welkom voelt. Wij respecteren elk kind, ongeacht achtergrond en ontwikkelingsfase. Wij gaan warm, liefdevol en respectvol met de kinderen om en zijn ondersteunend bij hun ontwikkeling. Wij benaderen kinderen positief. Elk kind maakt onderdeel uit van een groep. De groep heeft een herkenbare eigen ruimte. Om de veiligheid te waarborgen bieden wij structuur en regelmaat, zo weet een kind waar hij aan toe is.

We willen de ontwikkeling van kinderen nauwgezet volgen. Een kind kan zich ontwikkelen als het zich veilig voelt. Dan kan en durft een kind zichzelf te zijn. Ieder kind ontwikkelt in zijn eigen tempo vaardigheden en mag experimenteren met sociale rollen. Er zijn veel ontwikkelvariaties mogelijk.

Sommige kinderen laten opvallende gedragingen zien, zowel verbaal als non-verbaal. Vaak laat een kind hiermee zien hoe hij of zij zich voelt. Bij sommige kinderen zien wij dat zij zich niet goed voelen. Zij trekken zich bijvoorbeeld terug, of zijn juist heel erg aanwezig. Zij ogen bang, of juist totaal niet en overschreeuwen hun angst. Wanneer wij dit signaleren kan er sprake zijn van probleemgedrag. Dit kan tijdelijk zijn: er is iets in de omgeving waardoor een kind zich tijdelijk niet zo fijn voelt. Wij kijken goed of het gaat om tijdelijk gedrag of gedrag dat langer zichtbaar is. Wij letten ook op of er sprake is van een ontwikkelingsachterstand of een ontwikkelingsvoorsprong. Wij blijven dit observeren. Elk kind wordt gevolgd en wij vullen jaarlijks lijsten van welbevinden in.

Daarnaast is er een overdrachtsinstrument wanneer kinderen naar de basisschool gaan. Veelal is dat een interne bevordering.

Kinderen verschillen in ontwikkelingsniveaus en tempo. Sommige kinderen hebben meer tijd nodig dan anderen. Wij letten op of er sprake is van vooruitgang en of kinderen voldoende gerichte aandacht krijgen bij hun ontwikkeling. Wij wijzen een kind niet af op zijn gedrag. Wij benaderen kinderen positief, ook bij opvallend gedrag. Wij reageren op opvallend gedrag door met een kind in gesprek te gaan. Wij bespreken wat wij zien, vragen een kind naar de reacties van andere kinderen en bespreken of dit ook de reactie is die zij voor ogen had. Als dit niet zo is, vragen we het kind wat ze graag zou willen en kijken we samen hoe dit bereikt kan worden. Wanneer wij ons zorgen maken over een kind, delen wij dit altijd met het kind en de ouder. Gezamenlijk gaan we op zoek naar verander- en ondersteuningsmogelijkheden. De pm-ers/hebben kennis van de ontwikkeling van kinderen en zijn opgeleid in het signaleren van ontwikkelingsverschillen.

Waar nodig, en altijd in overleg met de ouder, wordt hulp ingeroepen. Wij kijken of wij nog steeds voldoende ontwikkelingsondersteuning kunnen bieden aan kinderen. Wij werken samen met het jeugdarts, jeugdconsulent en de gemeente. Waar nodig bieden we gezamenlijk hulp.

2. Visie op VVE

(Jonge) kinderen ontwikkelen zich op een spelende en ontdekkende wijze. Wij zijn dan ook van mening dat creativiteit en spel de basis is om vaardigheden en waarden en normen over te brengen.

Jonge kinderen krijgen bij ons de kans om in alle vrijheid competenties te ontwikkelen. We werken vraaggericht en niet aanbodgericht. Hiermee bedoelen we dat we kinderen volgen in hun ontwikkeling. Als een kind graag wil knippen, dan leren we dat goed aan. We hebben echter niet het doel om in de VE of KOV alle kinderen goed te laten knippen. Ieder kind is uniek en heeft zijn of haar eigen tempo van ontwikkeling. Wij geven de kinderen de ruimte om, samen met andere kinderen, hun eigen ontwikkelproces door te maken en accepteren alle ontwikkelingsvariaties. Wij volgen het proces en signaleren of er mogelijk sprake is van voorsprong of achterstand. Wij stimuleren kinderen en dagen ze uit om zich verder te ontwikkelen en willen ze hierbij ondersteunen. Wij begeleiden hun spel, spelen mee en stimuleren fantasiespel. Uit onderzoek blijkt dat juist fantasiespel bijdraagt aan de ontwikkeling van jonge kinderen. De groep speelt hierbij een grote rol. Wij zorgen voor rituelen in de groep, zingen liedjes, vertellen verhalen, maken grapjes en werken met grotere en kleinere groepen. Wij maken de groep tot een gezellige plek waarin kinderen zich veilig voelen en ontwikkelen. Wij stimuleren de ontwikkeling op elk ontwikkelgebied: Taal, rekenen, motoriek en sociaal-emotionele ontwikkeling.

Wanneer we bijvoorbeeld aan tafel zitten met fruit en drinken kiezen ze zelf wat ze als eerste nemen. Wij vragen ook wat zit er in jouw bakje? Hoe komt die banaan zo krom? Heb je weleens een rechte banaan gezien?

Wat heeft Suus in haar bakje, heb jij dat ook weleens gehad? Waar groeit die kiwi eigenlijk? Op die manier zetten we kinderen aan tot nadenken en contact met anderen.

Als we zien dat de ontwikkeling op een bepaald gebied voor- of achter loopt, bespreken we dit met collega's, om te checken of deze hetzelfde zien. We volgen het kind middels het kindvolgsysteem vanuit UK en PUK en de SLO doelen en bespreken we dit altijd met de ouder.

Voor kinderen met een VVE indicatie kan de overgang van de peutergroep naar de basisschool een grote stap zijn. Om de overgang zo soepel mogelijk te laten verlopen vindt er altijd een warme overdracht plaats met de basisschool, bijvoorbeeld met een intern begeleider en uiteraard de ouders. Het kind krijgt vooraf de kans om te kunnen wennen op de basisschool.

Wij vinden de samenwerking met ouders zeer belangrijk. Wij werken aan betrokkenheid en stimuleren de ouders om ook thuis extra met hun kind bezig te zijn in aansluiting wat er in de peutergroep gebeurt.

Deze betrokkenheid heeft positieve effect op de leerresultaten van de kinderen.

Als er sprake is van een VVE-indicatie bij een kind, dan houdt dit meestal in dat er o.a. een taalachterstand is signaleerd.

Een kind met een VVE-indicatie krijgt extra ondersteuning en begeleiding van de hiervoor opgeleide pm-ers. Een kind komt minimaal 10 uur naar de peutergroep/ KOV vanaf 2020 is de norm vastgesteld op 16 uur per week.

Speelruimte en VVE

Een goed ingerichte speelruimte is een ruimte die veilig is en kinderen uitdaagt om te ontwikkelen.

Onze groepsruimten binnen de peutergroep zijn ingericht in verschillende ontdek- en speelhoeken. Wij werken onder andere met levensecht spel materiaal, bijvoorbeeld echte pannen.

Uiteraard voldoen alle pedagogisch medewerkers die werken op de peutergroep aan de gestelde kwaliteitseisen. De wijze waarop wij onze deskundigheid bevorderen staat

beschreven in ons opleidingsplan. Door inzet van een programma voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) bieden we risicokinderen/ doelgroepkinderen een betere startpositie op de basisschool.

Materialen aanbod

Op de groep zijn hoeken ingericht ter stimulering van de ontwikkeling. Er is een bouwhoek, huishoek, knutselhoek en leeshoek. In elke hoek liggen bijbehorende materialen zodat het kind uitgedaagd wordt om te spelen en om zich te ontwikkelen. Ook worden er vaste momenten besteed aan het bewust stimuleren van de ontwikkeling aan de hand van verschillende materialen. Dit kan zijn aan de hand van een spel, een boek of objecten van de thematafel of uit bv. een spannende kist.

Elke periode wordt er uitgegaan van een gekozen thema. Dit thema sluit aan bij de doelen en principes van IPC early birds (International Primary Curriculum) Aansluitend bij dit thema worden er wisselende materialen aangeboden, zodat kinderen worden gestimuleerd om zich op verschillende vlakken te ontwikkelen. Bijvoorbeeld met het thema 'Sinterklaas' liggen er verkleedkleden in de huishoek, inpakpapier en een schaar in de knutselhoek en boeken over sinterklaas in de leeshoek. Zo wordt er per thema gekeken welke objecten bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen en aan het gekozen thema.

In de activiteitenplanning is beschreven op welke wijze materiaal wordt ingezet bij de verschillende activiteiten.

Omschrijving van de materialen

Taal	Rekenen	Motoriek	Sociaal-emotioneel
Leesboeken	Kassa en toebehoren	Knutselmateriaal	Poppen en toebehoren
Vertelplaten	Cijfers aan de muur	Tekenmateriaal	Keukenmeubilair en toebehoren
Platen bij themaboek	Puzzels	Constructiemateriaal	Verkleedkleden
Letters aan de muur of bij voorwerpen		Buitenspelmateriaal	

Het aanbod van materialen wordt afgestemd op het gekozen thema voor die periode. Binnen dit thema worden materialen gebruikt die reeds aanwezig zijn, alsook materialen gemaakt, geleend van de speel-o-theek of aangeschaft.

De groep en het groepsproces speelt een grote rol. Wij zorgen voor rituelen in de groep, zingen liedjes, vertellen verhalen, maken grapjes en werken met zowel grote als kleinere groepen. Wij maken de groep tot een gezellige plek waarin kinderen zich veilig voelen. Dit is voor ons een voorwaarde om kinderen te kunnen laten ontwikkelen.

Ontwikkelingsstimulering

Binnen peutergroep wordt er gewerkt met het VVE-programma Uk & Puk om de ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. Daarnaast worden de verschillende ontwikkelgebieden spelenderwijs aangeboden. Wij begeleiden hun spel, spelen mee en stimuleren fantasiespel. Het individuele kind staat altijd voorop en wordt nauw gevolgd. Alle kinderen krijgen de ruimte om, samen met andere kinderen, hun eigen ontwikkelproces te doorlopen en wij accepteren alle ontwikkelingsvariaties. Wij stimuleren de kinderen en dagen ze uit om zich verder te ontwikkelen en willen ze

hierbij ondersteunen. Het proces van de kinderen wordt gevolgd en er wordt gesignaleerd of er mogelijk sprake is van voor- of achterstanden.

Als er sprake is van een VVE-indicatie bij een kind, dan houdt dit in dat er een taalachterstand is gesignaleerd of gedrag waardoor taal zich onvoldoende ontwikkelt. De achterstand hoeft niet alleen in het kind te zitten, maar kan ook ontstaan zijn door de omgeving waarin een kind opgroeit. Binnen onze KOV wordt VVE uitgevoerd in zowel de peutermeespeelgroep als de middagopvang.

Een kind met een VVE-indicatie krijgt extra ondersteuning en begeleiding van de hiervoor opgeleide pedagogisch medewerkers.

Een kind komt dan minimaal 10 uur naar ons en vanaf 2020 16 uur. Echter ouders zijn leidend in deze met hun besluit wat zij dit het beste achten voor hun kind. Het komt voor dat het niet in het belang van het kind is om te starten met het volledige aantal uren geïndiceerde VVE. Dit zal vooral zo zijn bij sociaal-emotionele gewenning en/ of Veiligheid.

Er wordt beredeneerd aandacht besteed aan onder andere taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en motorische ontwikkeling. Hierbij staat altijd de ontwikkeling van het individuele kind, de belevingswereld van het kind en het gekozen thema centraal. Wij staan voor het stimuleren van een brede ontwikkeling bij alle kinderen. VVE-kinderen(*doelgroepkinderen*) meegenomen in het dagelijkse groepsproces en bijbehorende activiteiten. Daarnaast wordt er zo veel mogelijk extra tijd en aandacht geschonken aan deze kinderen in de vorm van pre-teaching. Dit houdt in dat de pedagogisch medewerkers een individueel kind of een groepje kinderen extra aandacht en begeleiding geven. Het thema-prentenboek kan in dit geval eens extra voorgelezen worden, er kan samen met het kind gespeeld worden met de voorwerpen die bij het thema horen of er wordt een andere activiteit gedaan die bij het thema past. Door de extra aandacht die de pedagogisch medewerker het kind biedt, wordt het kind voorbereid op wat er komen gaat. Dit versterkt het zelfvertrouwen van het kind en zorgt ervoor dat het kind bij de bespreking in de kring beter mee kan doen en er dus ook meer van leert. Door het betrekken van kinderen bij het groepsproces, veel herhaling en het stimuleren van de ontwikkeling in zowel kleine als grote groepen kinderen, wordt er meer resultaat gezien bij VVE kinderen. In het groepsplan wordt het aanbod in het algemeen beschreven in een individueel Handlingsplan (HP) de specifieke doelen, het aanbod en de evaluatie van een doelgroepkind. Hierdoor ontstaat er een bewuste en beredeneerde aanpak om de ontwikkeling van het kind of het groepje kinderen te stimuleren. Dit vindt plaats de gehele dag door maar ook op de specifieke geplande momenten. Hierbij worden de kinderen in kleine stappen nieuwe vaardigheden aangeleerd. Het unieke karakter en de ontwikkeling van het kind vormen een leidraad voor de begeleiding.

Taal

Communicatie en interactie staat centraal gedurende de dag dat de kinderen aanwezig zijn. Taal wordt breed gestimuleerd door middel van boeken voorlezen, door interactief lezen met de kinderen en door met kinderen in dialoog te zijn. Kinderen met een VVE-indicatie worden extra voorgelezen. In de groep zijn kinderen onderling ook bezig met het begrijpen van elkaar en van de wereld om hen heen. Om deze reden is het voor ons van belang om kinderen met een VVE-indicatie zo veel mogelijk deelgenoot te laten zijn van de groep. Ouders worden bij het stimuleren van de taalontwikkeling betrokken door de mogelijkheid om deel te nemen aan bv. de voorlees eXpress. De leeshoek wordt zo veel mogelijk aangepast op het thema.

Rekenen

Het stimuleren van rekenvaardigheden wordt gedaan door aan te sluiten bij de belevingswereld van de kinderen. Dit heeft niet alleen betrekking op cijfers, maar ook op ruimtelijk inzicht, meten, bouwen en construeren. Bijvoorbeeld tijdens het thema 'Sinterklaas' worden er pakjes en pepernoten geteld. Zo wordt er vanuit elk thema gekeken hoe de rekenvaardigheden van kinderen gestimuleerd kunnen worden. Ook vanuit een boek, verhaal of een activiteit worden kinderen gestimuleerd om cijfers te benoemen en te tellen. Wij proberen steeds aan te sluiten bij de spontane en natuurlijke nieuwsgierigheid van alle kinderen.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Door de groepsdynamiek wordt de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen gestimuleerd. Ze leren om te delen, samen te spelen, om hulp te vragen en andere sociale vaardigheden. Het groepsproces vinden wij van groot belang in het stimuleren van de sociaal-emotionele ontwikkeling (en de andere ontwikkelingsgebieden) van kinderen met een VVE-indicatie. Daarnaast komen ook onderwerpen zoals vriendschap, emoties en normen en waarden naar voren in de vorm van verschillende activiteiten. Dit kan zijn door een rollenspel te spelen of door een themaboek te lezen, maar komt ook naar voren in de dagelijkse gang van zaken.

Motorische ontwikkeling

De motorische ontwikkeling van kinderen wordt gestimuleerd. Dit wordt gedaan door verschillende momenten aan te bieden waarbij kinderen kunnen bewegen zoals buitenspel, maar ook door activiteiten aan te bieden waarbij de fijne motoriek aan bod komt. Denk hierbij aan het prikken met een prikpen, kleuren en knippen. Er is een knutselhoek waar zowel potloden als kinderscharen liggen zodat de fijne motoriek voldoende gestimuleerd wordt. Peuterwerk De Rakkers vindt het belangrijk dat kinderen voldoende spelen en bewegen om zo een brede basis aan motorische vaardigheden te ontwikkelen. Waar nodig krijgen kinderen meer aandacht, tijd en ruimte om de activiteiten uit te voeren. Er worden ook aanvullende activiteiten aangeboden om de motorische vaardigheden van deze kinderen nog extra te stimuleren.

3. VVE-programma

Wij werken vanuit het programma

Hierin staat het themagericht werken centraal en dit vindt zijn praktische uitwerking in onderstaande werkwijze:

Verrassingsdoos

In deze doos worden door pedagogisch medewerkers het prentenboek, de bijbehorende voorwerpen en de woorden/begrippen die centraal staan gedaan. In de kring wordt samen met de kinderen de spannende doos uitgepakt. Aan de hand van het boek en de voorwerpen wordt zo het thema bij de kinderen geïntroduceerd. Per thema wordt er gekeken in hoeverre de box hierbij past of dat er een andere uitwerking (zoals kringactiviteiten passend bij het thema) beter aansluit.

Interactief voorlezen

Het prentenboek dat passend is bij het heersende thema wordt regelmatig aan de kinderen voorgelezen in de grote kring. Dit gebeurt voornamelijk aan het begin van de ochtend of de middag. Daarnaast wordt er met de kinderen over het boek en het thema gesproken. Door vragen te stellen over het boek en over wat er in het verhaal gebeurt, gaan kinderen nadenken over het boek en leren

ze onder woorden brengen wat ze denken. Deze manier van omgaan met prentenboeken wordt interactief voorlezen genoemd.

Speelhoeken

De speelhoeken op de peutergroep worden (zo veel mogelijk) aangepast aan het thema. Op deze manier komen kinderen ook tijdens het vrije spel in aanraking met de woorden/begrippen van het thema. In de leeshoek liggen bijvoorbeeld boekjes die passen bij het thema, een huishoek kan veranderen in een winkel en in de bouwhoek kan een boerderij of een dierentuin worden gebouwd. Dit is afhankelijk van het heersende thema.

Thematafel

Op de thematafel staat het prentenboek en liggen voorwerpen die met het boek en de woorden/begrippen te maken hebben. Onder andere de voorwerpen die ook in de spannende doos hebben gezeten. De kinderen mogen spelen met de voorwerpen van de thematafel en het geeft ouders ook de gelegenheid om te zien hoe het thema wordt ingevuld.

Preteaching

Als er door een pedagogisch medewerker wordt opgemerkt dat een kind het lastig vindt om het gekozen thema te volgen, dan kan ervoor gekozen worden om dit kind te 'preteachen'. Dit houdt in dat de pedagogisch medewerkers een individueel kind of een groepje kinderen extra aandacht geven. Het thema-prentenboek kan in dit geval eens extra voorgelezen worden, er kan samen met het kind gespeeld worden met de voorwerpen die bij het thema horen of er wordt een andere activiteit gedaan die bij het thema past. Door de extra aandacht die de pedagogisch medewerker het kind biedt, wordt het kind voorbereid op wat er komen gaat. Dit versterkt het zelfvertrouwen van het kind en zorgt ervoor dat het kind bij de bespreking in de kring beter mee kan doen en er dus ook meer van leert. Bij kinderen die extra aandacht nodig hebben, wordt doelbewuste tijd gepland. Deze bewuste tijdsplanning houdt in dat de pedagogisch medewerker minimaal een half uur achtereen gesloten bezig is het bewust stimuleren van de ontwikkeling.

4. Activiteiten

In het aanbieden van activiteiten worden kinderen met een VVE-indicatie gestimuleerd om deel te nemen aan het groepsproces. Hierdoor kunnen zij leren van de leeftijdsgenootjes om hen heen en is er sprake van 'peer modeling'. Door middel van pre-teaching en/of het bewuste halfuurtje krijgen de kinderen meer aandacht en ondersteuning van de pedagogisch medewerker bij het ontwikkelen van verschillende vaardigheden. De activiteiten worden zo veel mogelijk afgestemd op de ontwikkeling en de behoefte van het kind. Het individuele kind blijft hierbij altijd centraal staan. Zo kan het ene kind meer behoefte hebben aan een extra voorleesmoment en kan het andere kind door te leren knippen extra gestimuleerd worden in de motorische ontwikkeling. De pedagogisch medewerkers volgen het kind nauwlettend en spelen hierop in, in het aanbieden van activiteiten.

De dagelijkse routine is een belangrijk onderdeel van het stimuleren van de ontwikkeling. In deze dagelijkse routine worden kinderen uitgedaagd om zich te ontwikkelen op verschillende gebieden zoals taal, rekenen, sociaal-emotionele ontwikkeling en de motorische ontwikkeling. Zo wordt er bijvoorbeeld gevraagd hoeveel fruitstukken de pedagogisch medewerker in haar hand heeft tijdens het fruitmoment, maar kunnen kinderen ook gevraagd worden om het drinken in te schenken zodat de motorische ontwikkeling gestimuleerd wordt. Ter stimulering van de

sociaal-emotionele ontwikkeling en de zelfstandigheid van kinderen mogen er 1 of twee kinderen helpen de tasje uitdelen, ze leren na het eten de eigen spullen weer in de tas te doen en hun eigen jas aan te doen voordat zij naar buiten gaan (eventueel met ondersteuning). Hierbij blijft het individuele kind en bijbehorende ontwikkeling het uitgangspunt voor de pedagogisch medewerkers.

Elke periode wordt er uitgegaan van een gekozen thema. Aansluitend bij dit thema worden er wisselende activiteiten en materialen aangeboden, zodat kinderen worden gestimuleerd om zich op verschillende vlakken te ontwikkelen.

Bijvoorbeeld met het thema 'Sinterklaas' liggen er verkleedkleden in de huishoek, inpakpapier en een schaar in de knutselhoek, boeken over sinterklaas in de leeshoek en wordt er pietengym gedaan op de gang. Zo wordt er per thema gekeken welke activiteiten en materialen bijdragen aan de ontwikkeling van de kinderen en aan het gekozen thema. Kinderen die moeite hebben met een bepaalde vaardigheid worden gestimuleerd om dit vaker te oefenen door op een rustig moment hier aandacht en tijd aan te besteden.

Activiteitenplanning

Alle thema's worden in de vergaderingen met het team van het peuterwerk besproken. Hierbij wordt ervoor ongeveer een periode van 8 weken vooruit gepland. Naar aanleiding van dit overleg wordt er vastgelegd welke activiteiten er worden gedaan, welke ontwikkelingsgebieden hierbij worden gestimuleerd en welke materialen hierbij gebruikt worden. De thema's en activiteiten worden uitgewerkt in de dagplanningen in samenhang met de SLO-doelen. In de klassenmap zijn de uitgewerkte thema's opgenomen van zowel de afgelopen als de komende periode.

5. Volgen van de ontwikkeling

Het individuele kind staat centraal. Elk kind is uniek en volgt een eigen ontwikkelingslijn. Deze lijn dient voor ons als leidraad in het stimuleren van de ontwikkeling. De kinderen worden dan ook nauw geobserveerd en gevolgd. Zoals hierboven al is genoemd, werken wij vraaggericht en niet aanbodgericht. Er wordt bewust gekeken naar het kind en de ontwikkeling van het kind. Op basis hiervan wordt het aanbod afgestemd op waar het kind staat qua ontwikkeling en waar het kind behoefte aan heeft.

De PM-ers volgen de ontwikkeling van de kinderen met het kindvolg- en hulpsysteem van 0 tot 4 jaar van UK & PUK en observeren het welbevinden van de kinderen en de sfeer in de groep. Van elk kind wordt een ontwikkelingsformulier ingevuld. In dit ontwikkelingsformulier staan drie pijlpunten aangegeven:

1. De periode van 2,5-3 jaar; wordt ingevuld in de eerste maand
2. De periode van 3-3,5 jaar; wordt ingevuld rond de derde verjaardag van het kind
3. De periode van 3,5 tot 4 jaar wordt ingevuld wanneer het kind 3 jaar en 10 maanden oud is.

In bovenstaande anderhalf jaar is de ontwikkeling van het kind te zien. Één van de pedagogisch medewerkers, de mentor van het kind, is eindverantwoordelijk voor het invullen van de ontwikkelingslijn. Het invullen gebeurt in overleg met een naaste collega op de groep(en) van de (doelgroep)peuter. Aan de hand van deze ontwikkelingsformulieren is er een gesprek met de ouders. Er vinden twee gesprekken, namelijk na het invullen bij ongeveer drie jaar en na het invullen van het boekje bij 3 jaar en 10 maanden. Tijdens de eindevaluatie wordt er aan ouders toestemming gevraagd om de resultaten met de basisschool te delen. Dit vindt plaats met een warme overdracht naar de nieuwe leerkracht en in bijzijn van de ouders

Als er tussentijds zaken naar voren komen in de observaties en/of ontwikkelingsgesprekken, dan kan er tijdig bijgestuurd worden door de pedagogisch medewerkers. Hierdoor is het voor pedagogisch medewerkers mogelijk om blijvend aan te kunnen sluiten bij de ontwikkeling en behoefte van de kinderen. Voor ieder kind met een VVE-indicatie worden doelen bepaald met bijpassende activiteiten. Deze doelen worden beschreven in een persoonlijk begeleidingsplan oftewel het HP. Dit begeleidingsplan wordt op bovenstaande momenten geëvalueerd en waar nodig bijgestuurd (tussenevaluaties).

Het kan zijn dat bij kinderen zonder VVE-indicatie gesignaleerd wordt dat de ontwikkeling anders verloopt. Dit kan naar voren komen tijdens de momenten waarop alle kinderen op de drie vaste momenten geobserveerd worden maar naast deze vaste momenten zijn pedagogisch medewerkers constant bezig met het toetsen en observeren van individuele kinderen. Wanneer de ontwikkeling van een kind anders verloopt, dan wordt er eerst overleg gezocht met de pedagogisch medewerkers die met het kind werken. Er wordt dan gekeken of dit in lijn ligt met de voorgaande ontwikkeling van het kind en of deze pedagogisch medewerkers hetzelfde geobserveerd hebben. Op basis van deze uitkomsten wordt er contact gelegd met de ouders van het kind. De observatie wordt dan met ouders besproken met het verzoek of de IB-er mag komen observeren.

Betrekken van ouders

Op twee vaste momenten worden ouders uitgenodigd voor een gesprek. Dit gesprek wordt gevoerd aan de hand van het ingevulde Kind -volgsysteem. Indien dit wenselijk of noodzakelijk is, vinden er tussentijdse gesprekken plaats. De dagelijkse overdrachtsmomenten zijn ook van groot belang om de ouders bij de ontwikkeling van de kinderen te betrekken. Er wordt elke dag gedeeld waar een kind zich in heeft ontwikkeld.

Wij zien ouders als belangrijke samenwerkingspartners in het ontwikkelingsproces van de kinderen. Ouders kennen hun kind vaak het beste en wij nodigen hen uit om mee te denken. Daarnaast proberen wij ouders te stimuleren om ook in de thuissituatie ontwikkelingsgericht bezig te zijn. Dit wordt enerzijds gedaan door in gesprek te zijn met ouders, maar ook door het attenderen op de speluitleen, de bibliotheek of de voorleeseXpress. Ouders worden met deze suggesties gestimuleerd om thuis een boek voor te lezen en samen met kind over het verhaal te praten en/ of te spelen. Een

Inhoudelijke aansluiting

De inhoudelijke lijn tussen voor- en vroegschoolse aansluiting wordt gedaan door de SLO-doelen te hanteren. Deze doelen sluiten aan op de leerlijnen binnen het onderwijs. Vanuit de SLO-doelen wordt de ontwikkeling van de kinderen gemeten en kunnen vaardigheden stap voor stap aangeleerd worden. Deze doelen geven de pedagogisch medewerkers handvatten voor de activiteiten en materialen die zij aanbieden.

Tussentijds worden bijzonderheden omtrent VVE kinderen besproken in het VVE-overleg, dat pedagogisch medewerkers voeren met de in pandige basisschool. Voor VVE of SMI-kinderen vindt er bij het verlaten van de KOV een warme overdracht plaats met de basisschool. De pedagogisch medewerker maakt hiervoor een afspraak met de ouders en de leerkracht van groep 1. Waar nodig kan ook de IB-er betrokken worden bij de overdracht. Onder een warme overdracht verstaan wij de persoonlijke overdracht van gegevens omtrent de ontwikkeling en bijzonderheden van het kind bij de overgang van voor- naar vroegschoolse en de betrokkenheid van ouders hierbij. In de overdracht wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingsbieden (taal, rekenen, motorische ontwikkeling, sociaal-emotionele ontwikkeling) en de (emotionele) behoeften van het kind.

Kinderen die naar de basisschool gaan, kunnen samen met de pedagogisch medewerker (met toestemming van de ouders) een paar keer extra kijken in de klas, naast de vaste wemomenten.

Voor kinderen zonder VVE of SMI-indicatie kan, wanneer de pedagogisch medewerker dit wenselijk vindt, ook een warme overdracht plaatsvinden.

Afstemming met de school

Afstemming met de school is een belangrijk uitgangspunt. Ons KOV is gevestigd in een brede school waardoor korte lijntjes en nauw contact met de basisschool vanzelfsprekend is.

Op de basisschool wordt er op een andere manier met aan VVE gewerkt. Er wordt onderling voor inhoudelijke afstemming gezorgd door een vast VVE-overleg per drie maanden met de PM-ers en de leerkrachten van de kleuterklassen. Daarnaast worden er meermaals per jaar gezamenlijke thema's uitgezet (bijvoorbeeld de nationale voorleesdagen), de peuters sluiten aan bij deschoolvieringen en activiteiten van de onderbouw en de kinderen spelen soms samen op het plein. Deze activiteiten zorgen voor verbinding met het onderwijs, maar kinderen worden ook gestimuleerd om vertrouwd te raken zodat de overgang naar het onderwijs steeds kleiner wordt. Op het moment dat een kind naar de basisschool gaat en de KOV verlaat, wordt er een overdrachtsgesprek gevoerd. Bij dit gesprek zijn de ouders, een leidster van het peuterwerk en de leerkracht van de klas aanwezig. De ingevulde formulieren vanuit worden opgeslagen in het kinddossier.

In de gemeente is gekozen voor alle voor- en vroegschool vastgesteld VVE-programma. Maar er is we individuele keuzevrijheid.

Na een oriënterende fase met gerichtheid op het meest inpasbare programma is er gekozen voor de methodiek van Uk&Puk. Hiermee sluiten we aan bij de gemeentelijke lijn. Dit programma besteedt (evenals andere gecertificeerde VVE programma's) aandacht aan verschillende ontwikkelingsdomeinen:

- Ontluikende geletterdheid, taalontwikkeling en tweetaligheid.
- Ontluikende gecijferdheid.
- Motorische ontwikkeling.
- Sociaal-emotionele ontwikkeling.

Hoe we daarop inzetten, hebben we uitgewerkt in het activiteitenplan in de klassenmap in het algemeen en specifiek in een handelingsplan per doelgroepkind.

Het VVE-programma's voldoet aan de volgende kenmerken:

- Er is een duidelijk uitgewerkte methodiek.
- Het programma besteedt veel aandacht aan taalverwerving.
- Het programma is flexibel en kan bijvoorbeeld worden aangepast aan de doelgroep of aan de situatie in de dagopvang. Het kan aansluiten bij de IPC thema's zodat er een eenduidige thema is in de context.
- Er zijn speciale activiteiten voor ouders, zodat zij betrokken zijn bij de ontwikkeling van hun kind.
- Er zijn voor pedagogisch medewerkers en leerkrachten goede mogelijkheden om verdiept met het programma te leren werken door bij behoefte scholing hieromtrent te volgen.

6. VVE-programma in het kort

Uk&Puk

Uk&Puk is een totaalprogramma dat zich richt op de brede ontwikkeling van kinderen van 0 tot 4 jaar. Taalontwikkeling staat daarbij voorop: spreken, luisteren en uitbreiding van de woordenschat. Tijdens de activiteiten krijgen peuters begrijpelijke taal aangeboden in een betekenisvolle situatie. Ook voor taalvaardige kinderen is Uk & Puk uitdagend. Uk & Puk is een programma voor kinderen vanaf 0 jaar. Daarbij is er een mogelijkheid tot een doorgaande lijn naar het vroegschoolse programma Puk&Co.

Werken met een doelgerichte planning

We hanteren een jaarrooster waarop aangegeven is welke (VVE) thema's in het jaar aan bod komen. Per thema staat het VVE-activiteitsaanbod in een maandplanning. Bij alle thema's is aandacht voor de brede

ontwikkeling van de kinderen. Kinderen worden gevolgd en gestimuleerd in sociale vaardigheden, de motorische, creatieve en cognitieve ontwikkeling. De maandplanning dient als leidraad voor het activiteitsaanbod; het kan waar nodig bijgesteld worden als blijkt dat een activiteit meer of minder aandacht nodig heeft. Dit wordt verwoord in het persoonlijke handlingsplan. De plannings worden per thema geëvalueerd en waar nodig bijgesteld voor de toekomst.

Het activiteitsaanbod gericht op taalontwikkeling

Het activiteitsaanbod is gevarieerd en sluit aan bij de belevingswereld van de kinderen in het algemeen en voor de doelgroepkinderen in het bijzonder. De taalontwikkeling en taalstimulering staat bij ieder thema centraal.

Tijdens het vrij spelen stimuleren de pedagogisch medewerkers de taalontwikkeling door samen met de kinderen te spelen en tijdens dit samenspel het handelen te benoemen, waardoor kinderen nieuwe woorden leren en inzicht krijgen in de zinsbouw. Daarnaast wordt veel voorgelezen en gezongen, is aandacht voor versjes en stimuleren zij kinderen om in de kring iets te vertellen.

Uk & Pukactiviteiten / observatiepunten **ZO DOE IK** en **ZO PRAAT IK**

thema: Welkom Puk!						
activiteit:	Zo doe ik			Zo praat ik		
Een nieuw speelkameraadje	22	22	73	11	26, 27	26, 27
Waar? O, daar!	18	28	68	3	31	43
Een gezellige huishoek	9	21	22	9	24	29
Volg de draad	p12	30	56	12	31	31
Let op! Daar ligt een prop	18	28	68	9	24	29
Puk moet plassen	3	67	67	5	27	43
Een echt kunstwerk	9	34	57	10	39	39
Wat een schoon plein!	17	21	65	9	24	29
We ruimen alles samen op	10	28	68	9	24	
Trek je jas maar uit, Tom	2	66	66	18	31	31
Trek je jas maar uit, Tom 2	2	66	66	18	31	43, 50
Wat een rommel!	21	22	22	14	23, 32	23, 32, 44

thema: Wat heb jij aan vandaag?						
activiteit:	Zo doe ik			Zo praat ik		
Schone kleren voor Puk	16	40	71	9	24	29
Een wasje doen	6	21	21	13	21	56
Een hoedje op mijn hoofd	5	28	68	9	24	29
Puk gaat logeren	18	41	72	9	31	43
Nieuwe kleren voor Puk	p14	26	54	14	22	53
De koffer van Puk	13	31	31	10		
Schoenen kopen	18	51	51	6	20	30, 49
Een mooie ketting	2	41	72	5	19	41
Twee dezelfde schoenen	12	32	32	16	31	31
Feestkleren	6	42	73	9	31	31
Feestkleren 2	6	41	72	10, 22	30	41
Modeshow	16	40	73	5, 7	19	37

thema: Eet smakelijk!						
activiteit:	Zo doe ik			Zo praat ik		
Fruit eten	11	26	74	7	21	25, 35
Komen jullie eten?	21	27	67	1	21	49
Is dit lekker?	9	29	29	14	49	49
De tafel afruimen	21	22	22, 52	9	29	47
Koekjes van eigen deeg	38	38	71	9	24	29
Van zaadje tot plantje	21	28	28	9	24	47
Appels plukken	4	30	30	9	24	29
Placemats maken	x	x	x	12		
Spiesjes maken	41	41	72	5	22	41
Geit is jarig	2	28	28, 63	15	40	24, 50
Geit is jarig 2	2	28	28, 63	15	40	24, 50
Een feestmaal	40	40	40	9	24	29

De speelhoeken zijn uitdagend ingericht: voorwerpen in de speelhoeken en de overige ruimte worden benoemd en in het kader van de ontluikende geletterdheid gelabeld. Ook vormt taal de rode draad bij alle overige momenten zoals samen eten, buiten spelen, knutselen e.d.

Het aanbod klimt op in moeilijkheidsgraad en wordt gedifferentieerd. Per thema wordt eenvoudig gestart, waarna gedurende het thema een opbouw in moeilijkheidsgraad volgt. Het aanbod verschilt per leeftijdscategorie en wordt gedifferentieerd naar ontwikkelingsniveau. De pedagogisch medewerker benadert de kinderen op een bij het ontwikkelingsniveau van het kind passende wijze.

Kinderen die achter blijven in hun ontwikkeling worden in kleine groepjes of individueel gestimuleerd in de ontwikkeling, passend binnen de leerlijn van Uk & Puk. De stimulering van de taalontwikkeling neemt een belangrijke plaats in. De verblijfsruimte is taalstimulerend ingericht; er wordt gebruik gemaakt van vertelplaten/woordkaarten, vertelafel. Een rijke leeromgeving. Materialen zijn toegerust en specifiek om de ontluikende geletterdheid te stimuleren. Voorlezen behoort tot het dagelijkse ritueel; in de grote groep, in kleinere groepjes of individueel. Ook kringgesprekjes zijn een vast onderdeel van het dagelijkse programma. Peuters zijn trots wanneer ze in de kring iets mogen vertellen: bijvoorbeeld over gebeurtenissen in het weekend. Het geeft ze het gevoel serieus genomen te worden; 'ik hoor erbij'! De pedagogisch medewerker speelt tijdens het dagdeel ook in de overige tijd samen met de kinderen en gebruikt in het gezamenlijk spel veel taal.

Responsief (taal)gedrag pedagogisch medewerkers

Allereerst is de pedagogisch medewerker sensitief: ze is gevoelig voor de signalen die de peuter uitzendt. De pedagogisch medewerker probeert aan te voelen en te begrijpen wat de peuter wil, doet of bedoelt. Daarnaast is ze responsief: ze reageert positief op de signalen van de peuter.

De pedagogisch medewerker reageert op het niveau van het kind – non-verbaal of verbaal – als een kind aandacht vraagt en laat hiermee haar beschikbaarheid zien. De pedagogisch medewerker heeft een luisterende houding, gaat in op wat een kind te vertellen heeft, of het initiatief dat het kind neemt. Ze toont interesse in de belevingswereld van het kind en benadert het kind op kindhoogte. De peuter voelt zich hierdoor gewaardeerd, begrepen en serieus genomen.

Afstemming op niveauverschillen tussen kinderen

Bij de themaplanning wordt aandacht besteed aan de ontwikkelingsbehoefte en het ontwikkelingsniveau van de kinderen. De pedagogisch medewerker daagt de kinderen uit om iedere keer een stapje verder te komen in de ontwikkeling. Deze stapjes worden gerapporteerd in de observatie-instrumenten of de persoonlijke rapportage van het kind. De themaplanning omschrijft activiteiten voor de kleine en de grote groep. Voor de (doelgroep) kinderen die extra zorg nodig hebben, wordt middels individuele handelingsplannen, een plan van aanpak omschreven, uitgevoerd, tussentijds geëvalueerd en eventueel bijgesteld en verder uitgevoerd

7. Ouders

Ouders vertrouwen hun kind toe aan onze zorgen en wij vinden het belangrijk dat ouders correct en volledig geïnformeerd worden. Het beleid ten aanzien van de plaatsing, een aangenaam verblijf van de peuter, de communicatie en afstemming met ouders is in diverse protocollen en het pedagogisch beleidsplan omschreven. In dit hoofdstuk staat beschreven naast deze activiteiten voor alle ouders en kinderen, specifiek biedt aan ouders in de VVE.

Stimuleren om thuis ontwikkelings stimulerende activiteiten te doen

Ouders worden gestimuleerd om thuis samen met de peuter VVE-activiteiten te ondernemen. Denk bijvoorbeeld aan het verzamelen van spulletjes voor een bepaald thema of het stimuleren van het voorlezen thuis, door middel van de leeskoffertjes. Ouders krijgen tips over ontwikkeling stimulerende activiteiten via de ouderbrieven over de diverse thema's en in oudergesprekken met de mentor en de intern begeleider.

Participatie in VVE-activiteiten in de voorschool

Door middel van ouderbrieven en themaposters/-hoekjes worden ouders op de hoogte gebracht van de lopende thema's en activiteiten Binnen onze opvang. Ouders worden uitgenodigd deel te nemen aan thema-activiteiten, knutselactiviteiten en uitstapjes. Daarnaast wordt er individueel met de ouders van een doelgroepkind gesproken over het VVE aanbod en de voortgang.

VVE Thuis

Indien gewenst kan er voor ouders VVE Thuis aangeboden. VVE Thuis is een programma voor ouders met kinderen van 3 tot 6 jaar die deelnemen aan voor- en vroegschoolse educatie. De activiteiten van VVE Thuis sluiten aan bij de VVE programma's bij de opvang. Hierdoor komen woorden, begrippen en andere leerinhouden zowel bij de opvang als thuis aan de orde. Ouders leren hoe ze hun kind kunnen stimuleren en ondersteunen in de ontwikkeling. Hun betrokkenheid bij de educatie van het kind wordt vergroot.

Door deze combinatie van ontwikkelingsstimulering tijdens de opvang en thuis, is het effect op de ontwikkeling van kinderen groter dan van afzonderlijke programma's. Ook op lange termijn.

Ieder thema heeft een themaboekje met activiteiten die de ouders thuis met hun kind gaan uitvoeren. Bij aanvang van elk thema is een ouderbijeenkomst waarin de pedagogisch medewerker de activiteiten voor thuis overdraagt aan de ouders. Hierbij is veel aandacht voor ouder-kind interactie.

De thuistaal

Tijdens het intakegesprek vraagt de pedagogisch medewerker welke taal in de thuissituatie gesproken wordt en dit wordt geregistreerd. Tijdens het verblijf van de peuter in de dagopvang wordt rekening gehouden met de thuistaal, maar wordt het kind gestimuleerd de Nederlandse taal eigen te maken. Ouders en kinderen worden ondersteund in het aanleren van de Nederlandse taal door middel van het meegeven van eenvoudige taal stimulerende spelletjes of de leesboekjes met veel plaatjes. tevens wordt verwezen naar de bibliotheek, de speel-otheek en de voorleesXpress. De laatstgenoemde organisatie komt aan huis en leest met het kind en onderhoudt contact met ons. Uit onderzoek is gebleken dat kinderen die vaardig zijn in de moedertaal een 2e taal sneller en gemakkelijker leren.

8. Ontwikkeling, begeleiding en zorg

De beginsituatie van elk kind dat de dagopvang bezoekt wordt vastgelegd aan de hand van het intakeformulier. Het formulier wordt samen met de ouders ingevuld tijdens het intakegesprek. Voor het regelmatig en systematisch volgen van de ontwikkeling van iedere peuter gebruiken de pedagogisch medewerkers observatie-instrumenten en systematieken die zijn vastgelegd in het pedagogisch beleidsplan en het organisatiehandboek. Daarnaast worden voor VVE-kinderen extra momenten ingelast.

Peutervolgsysteem

Om in kaart te brengen hoe de cognitieve ontwikkeling van de VVE-peuter verloopt, gebruiken we het volgsysteem van Uk & PUK. Aan de hand van deze screening wordt op ontwikkelingsgebieden taal en rekenen wordt de cognitieve ontwikkeling gevolgd en de ontwikkeling van het kind vergeleken met de ontwikkeling van leeftijdgenoten. Op deze wijze kan gemonitord worden of de peuter zich goed ontwikkelt, of dat de ontwikkeling stimulans vraagt. VVE kinderen worden daarnaast halfjaarlijks gescreend door de logopedist van de gemeente die de ontwikkeling ook gedurende 4 jaren volgt.

Kinderen zonder indicatie waarbij we weinig vooruitgang zien in de cognitieve ontwikkeling, kunnen hier ook voor in aanmerking komen.

Wij toetsen als het kind minimaal drie maanden in de groep is en gewend. Peuters die voor hun derde jaar bij de opvang zijn gestart, toetsen we 2x. Wanneer een kind voor kortere tijd bij de opvang geplaatst is, toetsen we – afhankelijk van de lengte van de plaatsing – 1x of helemaal niet. Na de toets maken we een persoonlijk handelingsplan en vertalen we de aandachtspunten in een activiteitenplanning.

Planmatige begeleiding

Binnen het VVE-programma is aandacht voor de brede ontwikkelingsstimulering van de peuter in de grote groep, in de kleine groep en het kind afzonderlijk. In de themaplanning wordt inzichtelijk gemaakt hoe het programma binnen een bepaald

thema wordt ingevuld, welke doelen worden gesteld en op welke wijze aandacht is voor de zorg en begeleiding van de kinderen.

Bij alle VVE-dagopvang wordt de taalontwikkeling van de peuter nauwlettend in de gaten gehouden en gestimuleerd. De dagopvang bieden een gevarieerd activiteiten aanbod aan, waarin aandacht besteed wordt aan thema's die aansluiten bij de belevingswereld van het kind, taalspelletjes, voorlezen, liedjes en versjes, kringgesprekken. Op indicatie van de pedagogisch medewerkers of op verzoek van de ouders/ verzorgers. Waar nodig en mogelijk krijgen de peuters extra ondersteuning en worden ze eventueel doorverwezen naar de jeugdarts/ verpleegkundige.

Combi-plaatsingen

Een kleine groep ouders kiest ervoor om het VVE-aanbod voor hun kind te splitsen in 1 á 2 dagen peutermeespeelgroep en 1 dagdeel kinderopvang. Dit betekent voor doelgroepkinderen opvang in 2 of meer verschillende groepen. Dat kan een ongunstig effect hebben op het welbevinden. In 2020 met 16 uur VVE uren zal dit altijd het geval dienen te zijn. Tegelijkertijd willen we kinderen zoveel mogelijk laten profiteren van het VVE-aanbod en als dit een voor de ouders en kind haalbare constructie is, kiezen we de beste optie. Voorwaarde is dat overdracht kan plaatsvinden tussen de pedagogisch medewerkers van beide groepen. Bij aanvang van de plaatsing wordt afgesproken welke mentorde oudergesprekken en overdracht verzorgt. Op die manier is voor alle partijen helder wat op welk moment verwacht wordt en worden deze dingen niet dubbel gedaan. Via overdracht tussen de mentoren worden de observaties van beiden meegenomen in de overdracht naar ouders en de basisschool.

9. Het borgen van kwaliteit

Wij worden beoordeeld door de inspectie KOV van de GGD. Daarnaast legt de gemeente verantwoording af aan de onderwijsinspectie over het gevoerde VVE-beleid en de uitvoering hiervan. Waar nodig worden de verbeter suggesties van de inspecteur opgepakt en **doorgevoerd**.

Op basis van werkoverleggen wordt gewerkt aan verbeteractiviteiten, de kwaliteit van het programma, de beschikbare en ingezette VVE-tijd en de specifieke zorg voor individuele kinderen. Daarnaast zijn er in de gemeente Dalfsen clustervergaderingen met alle KDV en is er een VVE stuurgroep (kartrekkers) waar onze organisatie in participeert, waar zaken die bij kunnen dragen aan de kwaliteit van de VVE Dalfsen breed worden besproken en uitgezet.

Alle medewerkers worden regelmatig bijgeschoold door middel van hercertificeringstrajecten, waardoor er aandacht is voor de professionaliteit van de Pedagogisch medewerkers.

Jaarlijks evalueert het management samen met de pedagogisch coach/ beleidsmedewerkers de Voorschoolse Educatie. Het management doet voorstellen voor verbetering en/of kwaliteitsverhoging, die – indien vastgesteld – in het jaar erna geïmplementeerd worden.

Doorgaande lijn naar basisschool en BSO

In het kader van 'doorgaande leerlijn' worden afspraken gemaakt om een ononderbroken ontwikkeling van kinderen die van de dagopvang naar de basisschool gaan op elkaar af te stemmen, en te garanderen. Om deze doorgaande lijn te kunnen realiseren, zijn er goede afspraken gemaakt tussen de KOV en de inbandige basisschool dito BSO. De afspraken zijn gericht op:

- VVE coördinatie en verantwoording naar gemeente
- warme overdracht (in bijzijn van ouders en IB)
- doorgaande lijn in aanbod
- doorgaande lijn in pedagogisch en educatief handelen
- doorgaande lijnafspraken in ouderbeleid
- doorgaande lijn in ontwikkeling, begeleiding en zorg
- kwaliteitszorg

